

קינה על רבינו אברהם בהרמב"ם ז"ל

וקינה על חכם (לא נזכר שמו) ועוד קינה אחרת.

י"ל ע"י שזח"ה.

לפני חמש שנים השאיל לי בטובו ידידי החכם ר' אברהם ברלינער נ"י מהזור ישן נישן, כמעט יחיד במציאות, ולא נודע לרושמי רשימות, כי לא נמצא בשום אוצר ספרים, וכאשר שמתי עיני עליו כתבתי לידידי הנ"ל (ט' סיון תרנ"ד) כדברים האלה:

"מהזור שלך דפוס ישן.... הוא מנהג מזרחי אולי... ארם צוכה, כי מצאתי הרבה משמות הפייטנים אשר במהזורך גם בתחכמוני לר"י אלחריון, שער מ"ו, בעברו במצרים, בא"י, דמשק, ארם צוכה ובבל, כמו: עובדיה, צדוק, פרחיה, ברכות, עוזיאל, מזהיר, ישועה, שמריה, הניאל, יפת, עזרא. — והנה בתחכמוני שם הזכיר: „השר הגדול עוזיאל“, אולי הוא המובא במהזור שלך דף תר"פ: „בן ר' עוזיאל נשיא העוזיאלים“. גם מזכיר בתחכמוני: „השר ר' סעדאל“, אולי הוא המובא במהזורך דף תשפ"ב: „קינה על סעדיה... סעדאל, וכו'“. עוד במהזור דף תר"ע: „על משה צ'רגו" מצאתי חתום בראשי החרוזים: „שמואל צובה" אולי הוא המובא בתחכמוני: „ושם בצובה... ר' שמואל".

במהזור דף תשפ"ה: „בני עמי קהל צובה“, אולי הנספד (אשר לא נזכר שמו רק: קינה עלי חכם) הוא ר' יוסף בן עקנין תלמידו החשוב של הרמב"ם ז"ל אשר הביאו בתחכמוני בזה"ל: „ארם צובה... בא אליה... מושיע ורב, מארץ מערב הוא החכם ר' יוסף מערבי... מישחו אל בישראל לנביא... כמו נר מערב י", וגם במהזור שלך: „נעדר חכם ונביא זככה נר מערבי... — ע"כ מכתבי.

והנה בשנה העברה הדפוס ידידי החכם ר' אברהם ברלינער נ"י ספר נכבד אשר קרא בשם: „אויס מיינער ביבליותיק“, והיא רשימה גדולה ורחבה וגם העתקות רבות מן שנים ושבעים ספרים יקרי הערך והמציאות אשר נמצאו באוצרו הטוב הוא אוצר ספריו ושם עמוד 6—7 הטיף אמרו גם על מהזור זה וכתב כי הוא באמת מנהג ארם צוכה וכי לדעתו נדפס בוויניציאה אצל בומבירג סביב לשנת ש"י¹... — ואחריו בא תלמידו החכם ר' חיים בראדי

¹ כאשר קבלתי ספרו הנ"ל מכתבי (אסרו חג של שבועות הרנ"ח) להזכיר א ברלינער איזה הערות, והנני להביא פה קצת מהן: עמוד 7: „ההושענית הן לרס"ג הנמצאות

מפותחים, באצבע אל כתובים,
ואיש עשה בנוף אותות ומופתים
ותחתיו שחחו עוזרי רהבים,
ואיש יבא בכל עתים לקדש
וישמע קול מדבר בין כרובים,
ומי דאה בעין לבו אלהיו
ועלה חום ברכבי מחשבים
ומי קרע בשכלו ים תעודות
ונתן בו לאנשי לב נתיבים,
ומי עמד בצור לעבוד אלהיו,
והתכסה עדי עבר בעבים,
ומי מן הסנה נקרא ונגלה
אלהיו לו, בלהבת שביבים,
ומי בקע בצורות דת יאורים
והוריד מן תבונות לרעבים,
הלא משה. וכמוהו כמשה
והם ממחצב קדיש הצובים,
ומי האמין בכל לב באלהיו
והיו הצדקות לו השובים ¹,
ומי צלמי כסילות קם ושבר
ביד שכל, וענלה ישם שביבים,
ומי נטע בנוף אשל, ופתח
דלתיו לאשר הולכים ושבים,
ומי עקר עלי מובה תבונות
יליד מחשב כילדי הכשבים,
ומי עמו אלהיו בין בתרים
ברית כרת, בלפירי להבים,
הלא אברם אשר בתר לבנות.
ביום מותו, וקרב הקרובים,
שני אישים והם כבני אלהים
בעד ארין, ומשחק גנובים,
נאוני יעקב ראשי ישיבות
ומפי אל ומלאכיו נקובים.

¹ בלה"כ: והאמין בה' ויחשבה לו צדקה (בראשית ט"ו, ו') והוא כפירוש
הסב"ם במורה ח"ג פנ"ג.

זכויותם יעצור האל הקצף והנגף והמשחית
והמהבל ממנו ומכם ומבתינו ומבתיכם ומבתי כלל עם ישראל.

ב.

קינה עלי חכם.

בכו עמי קהל צובה

עלי הולך בלא חובה

בכל מעגל ונתיבה

הולך בישרות ואמת.

אשר לא שגה בהבל

ותורת אל לא חבל

וגם יצא מתבל

ונשמחו לא נטמאת.

ואוהו אבלי כמו תלמיד

אשר תלמודי העמיד

אבל אאבל אני תמיד

כעבד לרבו באמת.

היום נפעמו רוחות

ונשברו הלוחות

ונתאבלו כל רוחות

כל ישראל באמת.

יום מתים הניח

ולב חיים הצויה

דמות כוכב מזרח

לא ישוב עד יום אמת.

יום פלוני גזק

הפטיש החזק

אל יהי בו עוד גזק

ושמש לא תתאמת.

יום בו נקבר המוד

יהי לעד כמו גלמוד

כי הוסר העמוד

הימני, מנאומי אמת.

יום אור פלוני החביא

נעדר חכם וגביא

זכבה נר מערבי
והרב מקדש האמת.
יום לרב פלוני שָׁבַר
במות מעין המתגבר
וגם אותנו הָבַר
לספור ולבכות באמת.

הוי על ענותנותו
ועל גודל הסידותו
וישרותו ותמותו
ורוב אהבתו באמת.

עֲלֵי גביר שפל רוח
וגם מושל בכל רוח
אהי בוכה בכל רוח
ונושא קינה באמת.

לבי לאבל זומן
עלי חסיד וגם נאמן
בתורתו כמו אומן
אשר הוא באמת.

ידיו לפניו נטים
בכללים ובפרטים
במות פלוני פאר שופטים
שופט בצדק ואמת.

הוי על הוגה בתורה
יומם ולילה בטהרה
בגמרא ובסברא¹)
עומק הלכות ואמת.

האל אלי לו ירחם
ולבב קהלו ינחם
בימיהם יחיש מנחם
להר קדשו באמת.

---

¹) עי' בתחכמוני בסופו : ויפתח בגמרא וכו'.

ג.
כרתיה לחכם גליל א"ל מקדא"ר.

אך פן (תהי יורד שאול קמיע ^א) .

השר אשר שבלו כסולם ארצה

הציב, וראשו רום זבול יגיע.

היה לציר נאמן

עדת בני יעקב הסיע.

לו בא בכף משקל וחכמי דור

בכף שנית, לכלם הכריע.

יבנו חכמים על הכס לבב

אשר שפט אמת ^ב)

וחוק הודיע.

יבנו לו המשוררים מר

כי לשון שירים בחבלי גור זמן השקיע.

יבנו ננוע לב לב כי בלתך

נפשם לשער מותה הגיע.

ספר רפואות עמך נגנו

לזאת אניד ואצרה ומר אריע.

ד.) ב"ק"אל ע"ל רגל גליל"ל א"ל קד"ר.

היום שמהו מתים, ונתבשרו העמותים, בבאר מימיו שותים, כל העולם באמת: פזמון

הוי על ענותנותו, ועל גודל חסידותו, וישרותו ותמותו, ורוב אהבתו באמת: פזמון

עלי (פלוני) שפל רוח, וגם מושל במו רוח, אהי בוכה בכל רוח, ונושא קינה באמת: פזמון

לבי לאבל זומן, עלי חסיד וגם נאמן, בתורתו כמו אומן, אשר הוא באמת: פזמון

ידי לפניו נשים, בכללים ובפרטים, במות פלוני פאר שופטים, שופט צדק ואמת: פזמון

שאון לבי וגם צערו, על שר פלוני אעירו, ואבכה במר על יקרו, ואאנה על הדרו: פזמון

יפה מראה בצורהו, כמו ארו בקומתו, השחית מהלה תמונתו, ובלה בשרו ועורו: פזמון

הוי על שהרת נפשו, ועל הוד בית מדרשו, אנה הוא ונבקשו, ולו לוקחנו והמת: פזמון

הוי על הונה בתורה, יומם ולילה בשהרה, בנמרא ובסברא, עומק הלכות ואמת: פזמון

האל עליו ירחם, ולבב אביליו ינחם, בימנו יחיש מנחם, להחיות מתים באמת: פזמון

(¹ אולי: בן

(² אולי: קטיע, או: שקיע.

(³ עי' למעלה סי' ב' שופט בצדק,

(⁴ א"א הקינה הזאת הוספתי אחרי היתה לי העתקה ממנה מתוך מחזור הנ"ל.

ה.

(קנינה) אשר קונן על פטירת השר המאושר הרב הנערב האדון
דון יצחק אברבנאל המחבר ולה"ה.

למשקל ציון הלא תשאלו *

יוצא לאור מתוך כ"י ע"י ש"ז'ח"ה.

איכה אהה ישבה בדד עדתינו
מי זה יעורר לבית יעקב יענים, ומי
מי צר ואויב אשר הרוה לבבות כאב
האחרית תם ואין לנו ימדה פדות
כי לתמותה זמן צוה עלות עד מרום
לעלות לבנון ושוב פריו לשחת באף
פה שחתה שר וראש לבית ישרון אשר
יצחק בכל שערי בינה וכל נעלם
יצחק מאוריום וציץ מציץ בכל ראש, ואב
לא שלחו אורבי יום יד ולא שיהתו
לא דרכו קשתות זעמם ולא כוננו
אויה אבוי לי ואוי דודי לעזרה לא
אחרי גביר תם וסף משיב חרון אל ואף
מי יחזיק יד ומי לנו יחדש ימי
מי זה ביד דל ודך יתמוך ומי יעמיד
אויה זמן רע ומה בצע בשחת קדוש
מה טוב לך החיות נבזה ורש ואויל
או לחטוף כוכבי שחק והחשיך מאור
פה על צבי רץ ועל המדת זמנים ועל
עליו במר נספדה נשמתחה בעפר

מי זה מעורר נהי אבל בכיתינו
סבת עלות עד שמי רום שאנתינו
האחרית אין ואם בא קץ שנותינו
סומך ועוזר ואין משיב לבותינו
הרים להשחית פאר רום משכנתינו
לכרות ארזים והוד מבהר ברותינו
עליו תקונן בקול מר צעקתינו
חכם אשר לעשות הפליא בדתינו
לנו להגיון וניב שיח שפתותינו
כיום בבית יעקב מאז גלותינו
חיצי שאול בחרי אף להמיתנו
ננום ואויב וצר מלא גדותינו
גבור למלאות בעוז כל משאלותינו
שחרית וילביש פאר אחרי בלותינו
כושלים בהשפיל זמן ראש מעלותינו
עליון והבל הדר זיו נהלתינו
לחטוף נדיב עם ואור ממעללותינו
תבל והרבות לאין קץ דאנתינו
אבדן רביד נחמד מגרגרותינו
ארץ ונרום נהי קול נאקותינו

(* ע"י רשימתי קהלת שלמה עמוד 56 סי' 818 דף 72, ומקינה זאת עשה לו
העתק ר"א כרמולי (אשר היה בידו כ"י זה בחתלה) וממנו העתקתיה פה עם קצת
חקונים. והנה בקובץ זה דף 69 (שם ע' 55) נמצא השיר תלונה על הזמן אשר ממנו
הדפיסו הח' כרמולי באוצר נחמד ח"ב ע' 70—75, ובאוצר השויתו הנדפס עם גוף הכ"י,
מצאתי אלה השנויים המועטים: ע' 70 חרוז 6: וכשכור, וכ"י: ; ו כ ש כ ו ר, ע' 71
חרוז 18 נמצא על גליון הכ"י: תואר מן: והוא כליבי.

ע' 72 שורה 8 למטה: פרי דתך, ככ"י: פ ר י ד ת ך. ע' 73, ההערה למטה
נמצאה ככ"י על הגליון, ע' 74 שורה 16 יכלתה, ככ"י ובלתה, ע' 75 שורה 4: חפשו
הכי ימצי, ככ"י: חפצי הכי ימציא. —

דמעה, ועליו נדוד תשבע שנתינו
הפקדו נהמה נקרע כסותינו
מים להשקות צמא יובש נאותינו
ארץ ויהיה נשיא הדור כמותינו
הגביר דגל במות היקום גם הוא כמותינו
כל גוף יענה בטוב לב כל ימותינו
עד ישמעו מחנות מרום צלותינו
נריק חרבות ובו תבער המתינו
משחית ובו יחרה אף מלחמותינו
נתן לכפרו וכל בתי נכותינו
מי זה ומי נזמין יקום עצתינו
נציל בחטפה ימי יפדה פדותינו
מי יעלה שם מקום בית חנותינו
אישים ונשים ומף כל בן בריתנו
לא נטף במר שואנים ממשמרותינו
מות ואוזן שאול יט לענותינו
שמעו כהיום בקול מר יללתינו
שחק אשר אחרי מות שם עלתנו (?)
עליון והיודעים כל מחשבותינו
תכלה כמותו יהי קץ אחרותינו
במקום מחיצת מכון סוכתו נותינו
אם נגועה כן יהי טוב מחיותינו
במרום זכות מעשיו יהיה זכיותנו
עת תתעורר כל בני קול צהלותינו
נשמח ואם ישבה בדר עדתינו.

עליו נמרר עדי יתאפקו נחלי
עליו פאר הוד וכל יופי נחבל, ועל
נקרע לבבות עדי דמי ירצון כרוץ
מי יתנה יעמוד בנפול שאול כל יקום
נניע (נגיל ?) ונשמח במות אחרי היות
לו יעמוד בו, נהי ימים ולילות בצום
ובצעקות לו יהי, תמיד במר נצעקה
לולי בחיל פדות יהיה לעומת זמן
ונשאה בקרב לקראת שאול כל כלי
לנגאל הוד הון רב ואוצרות סגור
נתן דמי לב וכל חלב כליות, אבוי
אוייה ואין מידי מות גאולה ואיך
אשר אדמה אשר יצחק בהיק חבקה
ונלכה שם עפר קברו ושם נהמה
נתעטפה שם בטיט וסביב מור הצבי
אולי נבקע תהום אולי נעורר בני
ארץ וימים וכל צבאות מלואם (?) השר
רוח ואש אוכלה נלגל וכל כוכבי
כל מחנות מלאכי רום המשרתים פני
שלום לנפשותינו שלום וחיים ללא
נמית כמות הגביר נחיה בעדנו תהי
לא מת נגיד הזמן חי הוא עדי עד הלא
נפשו לנצה תהי, יהיה עדי עד שמו
נא יודעיו, נחמו בניו וביתו, הכי
חי הגביר חי הטוב נככה לטובו, הלא

תם ונשלם.